

Loviisa Palmujoki

NEKALAN ASUINALUEEN OMINAISPIIR- TEIDEN MUUTOKSET

Tarkastelussa 1920–1950-lukujen arkkitehtuuri

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Iida Kalakoski
Olli-Paavo Koponen
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Loviisa Palmujoki: Nekalan asuinalueen ominaispiirteiden muutokset - Tarkastelussa 1920–1950-lukujen arkkitehtuuri

Feature changes in residential area of Nekala – Examining the architecture from 1920s to 1950s.

Kandidaatintyö

Tampereen yliopisto

Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2021

Tämän kandidaatintyön aiheena on Nekalan asuinalueen ominaispiirteiden muutokset 1920–1950-luvuilla rakennetuissa rakennuksissa. Työssä keskitytään tarkemmin omakotitalojen arkkitehtuurin muutoksiin, joiden lisäksi tarkastellaan syitä Nekalan säilymiselle ja miten Nekala voisi tulevaisuudessa kehittyä. Muutoksien havainnot keskittyvät rakennuksien julkisivuun ja piharakennuksiin sekä muihin pihan elementteihin, kuten aitoihin ja portteihin. Muutoksia tarkastellaan vaikutuksena alueen kokonaiskuvaan ja ne voivat olla negatiivisia tai positiivisia muutoksia. Nekala on ajankohtainen alue, sillä Tampereen Kansiareenan rakentumisen myötä kaupunki kasvaa etelää kohti, ja näin ollen Nekalasta tulee Viinikan lisäksi keskustan lähimmät omakotitaloalueet. Nekalassa sijaitsee enemmän huonokuntoisia rakennuksia Viinikkaan verrattuna, minkä syystä kehityksen ja uudistumisen paine Nekalassa voi kasvaa.

Tutkimusaineisto koostuu aiemmista tutkimuksista, kulttuuriympäristön inventoinneista, asemakaavoista, artikkeleista, rakennuspiirustuksista ja valokuvista. Työssä toteutettiin keväällä 2021 kolme haastattelua, joissa selvitettiin asukkaiden kokemuksia ja havaintoja Nekalan alueen muutoksesta. Haastateltavista kaksi oli Nekalan asukkaita ja yksi oli Viinikan asukas. Aineistoon kuului myös haastatteluiden lisäksi omat havainnot alueesta.

Nekala on säilynyt alkuperäisten rakennuskausien tyylien mukaisesti yhtenäisenä. Muutosta on ollut havaittavissa melko vähän sinä aikana, kun haastateltavat ovat asuneet Nekalassa. Haastateltavat eivät olleet kuitenkaan havainneet rakennuspainetta tai suurempaa peruskorjaamisen lisääntyneisyyttä Kansiareenan rakentumisen myötä.

Kenttäkäynnillä havaittiin yksittäisissä rakennuksissa jälleenrakennuskaudelle sopimattomia ratkaisuja, jotka eivät kuitenkaan määrältänsä vaikuta alueen yhtenevään kuvaan. Haastattelussa tuli ilmi, että Nekalan omakotitaloihin muuttavat asukkaat arvostavat jo olemassa olevaa arkkitehtuuria, minkä takia alue ei ole kokenut suuria muutoksia. Arvostuksen lisäksi muutokseen vaikuttavat vuokratontit. Vuokratontilla arvokkainta on itse rakennus, kun taas omistustontin arvokkain asia voi olla itse tontti. Näin ollen Nekalassa ei ole kannattavaa tehdä suurempia muutoksia vuokratonteilla sijaitseviin taloihin, sillä korjaaminen tulee halvemmaksi kuin lisärakentaminen.

Tulevaisuudessa Nekalan kehitykselle parasta olisi hidas muutos, joka lähtisi asukkaiden tarpeista. Näin alueen suunnitteluun saataisiin mukaan normaalisti sen ulkopuolelle jäävät asukkaat. Muutosten pitäisi olla pieniä, jotta huonoja suunnitelmia voidaan perua. Nekalalla on etenkin luovuudessa ja kulttuurin toiminnassa paljon potentiaalia, mikä tulisi ottaa huomioon kehityksessä.

Avainsanat Jälleenrakennuskausi, Asevelikylä, Ruotsalaiskylä, Nekala

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 Tutkimusmenetelmät ja aineisto	3
2.2 Nekalan historia	3
3. NEKALAN RAKENNUSKANNAN HISTORIA JA OMINAISPIIRTEET	6
3.1 1920–1930-luvun omakotitalot	6
3.2 Jälleenrakennuskauden talot	7
3.2.1 Ruotsalaiskylä	8
3.2.2 Asevelikylä	10
3.2.3 Miljoonakylä	11
3.2.4 Jokipohjan 1950-luvun talot	12
4. MUUTOKSET OMINAISPIIRTEISSÄ	14
4.1 Nekalan muutokset	14
4.2 Nekalan tulevaisuus	19
4.3 Tulosten esittely	20
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	22
LÄHTEET	23
KUVALÄHTEET	26

1. JOHDANTO

Tampereen Nekalaa on kuvailtu seuraavaksi ”huippuhalutuksi” asuinalueeksi Tampereen Kansiareenan valmistuttua. Tämän myötä Viinikka ja Nekala tulevat olemaan Tampereen keskustan lähimpiä omakotitaloalueita. Nekalan asuintaloja on remontoitu keskustasta päin, mitä on voitu odottaakin Nekalan kaltaiselta keskustan läheisyydessä sijaitsevalta rauhalliselta asuinalueelta. (Tolonen, 2017.) Nekala alkoi rakentua Tampereelle asuntopulan helpottamiseksi 1920-luvulla. Alue on tunnettu jälleenrakennuskauden alueistaan, kuten Asevelikylästä ja Ruotsalaiskylästä, jotka rakennettiin toisen maailmansodan aiheuttaman asuntopulan takia. (Maasilta 1997 s. 114). Alueella sijaitsee myös monipuolinen teollisuusalue (Roth 2018).

Arkkitehtuurin lisäksi Nekala on tunnettu yhteisöllisyydestään, kulttuuritarjonnastaan ja tekijöistään. Alueella sijaitsee jopa 300 yritystä rautakaupoista sirkukseen. (Tolonen 2017.) Tampereen kaupungin kasvaessa etelään päin Nekalan monipuolinen arkkitehtuuri voi olla muutoksen alla, ja alueeseen voi kohdistua painetta rakennuspuolelta. Nekala on säilynyt melko hyvin suurelta rakennemuutokselta, toisin kuin muut Tampereen puutaloalueet. (Maasilta 1997, s. 113) Esimerkiksi Pispalassa 1970-luvulla peruskorjauskokeilun tuloksena moni vanha rakennus muuttui peruuttamattomasti ylikorjaamisen myötä (Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Ky 2005).

Tutkimus pyrkii selvittämään, minkälaisia muutoksia Nekalan asuinalueen arkkitehtuuri on kokenut vuosien varrella ja mitkä ovat syyt, miksi Nekala on säilynyt niin hyvin. Onko muutosta liikkeellä Kansiareenan rakentamisen myötä? Miten Nekalan aluetta voi tulevaisuudessa kehittää rikkomatta alueen yhteneväisyyttä ja herkkää rakennuskantaa? Miten mahdollistaa alueen monipuolisuuden säilyminen?

Työn aihe rajautuu Tampereen Nekalan asuinalueeseen ja käsittelee 1920–1950-lukujen välillä rakennettua rakennuskantaa. Tarkastelun painopiste on enemmän omakotitaloissa kuin kerrostaloissa, vaikka myös ne ovat tutkimuksen alla. Aluerajauksen ulkopuolelle jää Nekalan teollisuusalue ja 1960-luvulta eteenpäin rakennetut rakennukset, sillä 1920–1930-luvun alue ja jälleenrakennuskauden alueet Nekalassa muodostavat ympäristöön yhtenäisen alueen ja muutosta tarkastellaan pääasiassa ympäristön yhtenäisen kuvan säilymisellä. Työssä ei suoraan tarkastella yksittäisiä rakennuksia, vaan aluetta kokonaisuudessaan yksittäisten esimerkkien kautta.

Nekala valikoitui tutkimuksen aiheeksi, sillä Museovirasto on määritellyt sen valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (Museovirasto 2009). Tämän lisäksi Nekala sai vuonna 2019 suojelevan asemakaavan kortteleille 573, 574, 575, 576 ja 577 (Tampereen kaupunki 2019).

Kirjallisuuskatsauksella on kartoitettu olemassa olevaa kirjallisuutta ja tutkimuksia aiheesta. Työssä on hyödynnetty artikkeleita, alueinventointeja, asemakaavoja ja niiden selostuksia, sekä valokuvia alueesta ja rakennuspiirustuksia. Tämän lisäksi tutkimukseen on haastateltu Nekalan ja Viinikan asukkaita.

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Lähdeaineistona tutkimuksessa on käytetty olemassa olevia tutkimuksia, kirjallisuutta, verkkojulkaisuja, artikkeleita ja inventointeja alueesta. Mainittavat lähteet ovat Veikko Vänskän diplomityö etelä-Nekalasta ja Leena Mäkelän diplomityö jälleenrakennuskauden pientaloalueista Tampereella. Tutkimustyössä on perehdytty kirjallisuuteen jälleenrakennuskauden rakentamisesta. Valokuvia ja rakennuspiirustuksia on hyödynnetty aineiston tukena. Tutkimuksessa on toteutettu myös haastattelu, jossa haastateltavat henkilöt valikoituivat heidän asuinpaikkansa mukaan. Tärkein kriteeri oli, että henkilö asuu Nekalassa tai Viinikassa.

Haastatteluista saatu tieto on laadullista tietoa, ja niissä käsitellään yksityiskohtaisemmin aihetta. Haastattelujen tulos ei ole tarkka vaan suuntaa antava, sillä haastateltavien henkilöiden määrä on pieni; tarkemman tuloksen saisi suuremmalla otannalla. Tällaisia haastatteluja ei ollut kandidaatintyön puitteissa mahdollista järjestää, ja Covid-19-pandemia toi rajoitteita haastattelujen toteuttamiselle. Otannan ulkopuolelle jää asuinalueen sisältä muita alueen asukkaita. Muutosta on tarkasteltu 20 vuoden aikana, sillä sitä kauemmin haastateltavat eivät olleet Nekalassa asuneet.

2.2 Nekalan historia

1800-luvulla Tampereen väkiluvun kasvu nopeutui teollistumisen myötä. Tampereelle tuli huutava asuntopula, jonka vuoksi kaupungin oli ostettava lisää maata. Vuonna 1913 Tampereen kaupunki osti Hatanpään kartanon kaikki maat, ja alue kaavoitettiin. Vuonna 1914 valmistui uusi Viinikan asemakaava ja ensimmäiset talot valmistuivat alueelle 1915. (Maasilta 1997, s. 13.)

Vuonna 1923 huomattiin, ettei Viinikan alue ole riittävän suuri vastaamaan tonttien kysyntää (Maasilta 1997, s. 28), jolloin laadittiin Nekalan asemakaava Viinikanpuiston eteläpuolelle (Toivonen 2019). Nekala oli alusta alkaen rakennettu vastaamaan työläisten asuntopulaan (Maasilta 1997, s. 28).

Nekalan asuinalue erosi yleisimmistä työväen asuinalueista sen väljän kaavoituksen vuoksi. Teollistumisen myötä väestöä oli vuosisadan vaihteessa muuttanut kaupunkeihin, ja näin ollen asumisolot työväestöllä olivat tulleet ahtaiksi. Puutarhakaupunki-ideologian luoja Ebenezer Howard toi esille kirjassaan *Garden Cities of To-morrow* (1898) ideat väljästä ja vehreästä asuinalueesta, jonka lähellä on palveluita ja puistoja sekä

teollisuutta. Tällainen ideologia sopi hyvin työväen suunnitelmiin omasta kodista. (Tikkamäki 2010.) Ruotsissa syntyi 1800–1900-lukujen vaihteessa vahva omakotiliike, joka liittyi vahvasti puutarhakaupunkiaatteeseen (Saarikangas 2017). Myöhemmin Suomessakin levisi omakotiliike kasvavan työväen keskuudessa (Tikkamäki 2010).

Talvisodan jälkeen Suomi sai Ruotsilta avustuksina rakennuselementtejä, joista rakennettiin taloja kotinsa menettäneille (Museovirasto 2009). Nekalaan rakennettiin Ruotsalaiskylä. Lahjoitusvaroin Nekalaan syntyi myös Asevelikylä, jonka rakentaminen alkoi vuonna 1941. Piirustukset tilattiin alueelle Alvar Aallolta. Sota keskeytti alueen rakennustyöt hetkellisesti, mutta 5. syyskuuta 1943 Asevelikylä vihittiin viimein käyttöön. Asevelikylän väestö koostui pääasiassa kaatuneiden, sotainvalidien ja aseveljien perheistä. (Maasilta 1997, s. 32.)

Toisen maailmansodan myötä vuonna 1945 asuntopulan iskiessä Tampereelle virtasi muualta Suomesta asunnottomia. Asunnottomia varten Nekalaan suunniteltiin kaupungin rahoittamia ja lainoittamia asuntoja, jotka valmistuivat vasta sotien jälkeen vuosina 1946–1947. Jälleenrakennuskautena 1946–1948 Nekalaan rakennettiin 239 asuinhuoneistoa. (Maasilta 1997, s. 35–36.) Jokipohjaa jatkettiin 1950-luvulla kohti itää, jonne rakentui pientaloja sekä kerrostaloja. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021).

Ensimmäisen kerran Nekalan rakennuskanta on ollut uhattuna 1960-luvulla, kun kaupunki suunnitteli alueelle kerrostaloja tonttien vuokrasuhteiden tullessa päätökseen. Asukkaat eivät kuitenkaan halunneet luovuttaa talojensa suhteen, vaan Viinikka-Nekalan omakotitaloyhdistys lähetti kirjelmän kaupunginvaltuustoon. Ongelmaa puitiin jopa Turun maanjako-oikeudessa. Vuokrasuhteita jatkettiin, kun apuun tuli eduskunta ja sen myötä 6.3.1972 kaupunginvaltuusto uudisti vuokraoikeudet 50 vuodeksi eteenpäin. Tämän myötä 1980-luvulla hyväksyttiin säilyttävä kaava etu-Viinikan suojelemiseksi ja sen ominaispiirteiden säilyttämiseksi. (Maasilta 1997, s. 104.)

Nekalan alue sai vuonna 2019 suojelukaavan, joka ei kuitenkaan käsittänyt Nekalan koko aluetta. Kaavan mukaan ”Asemakaavamuutosalue käsittää Nekalan rakennuskielossa olevat korttelialueet 573, 574, 575, 576, 577 niitä reunustavine katuineen Kuokka maantietä ja Riihitietä lukuun ottamatta. Lisäksi asemakaavamuutosalueeseen kuuluvat Viinikanpuisto, Kaakonpuisto itä ja Kaakonpuisto länsi, Lampipuisto, Riihipuisto ja Koivulanpuistikko.” (Tampereen kaupunki 2019, s. 2.) Tämän lisäksi Nekalassa on voimassa seuraavat asemakaavat: 1920–1930-luvun alueella on vuoden 1997 asemaakaava, joka käsittää korttelit 558–561, 566–570 ja 570. Jokipohjan kortteleissa 594–597,

599–601, 604–610 ja korttelin 602 omakotitaloalueella on voimassa vuoden 1987 asemakaava ja kortteleissa 611–624 on voimassa vuoden 1948 asemakaava. (Tampereen kaupunki 2021.)

3. NEKALAN RAKENNUSKANNAN HISTORIA JA OMINAISPIIRTEET

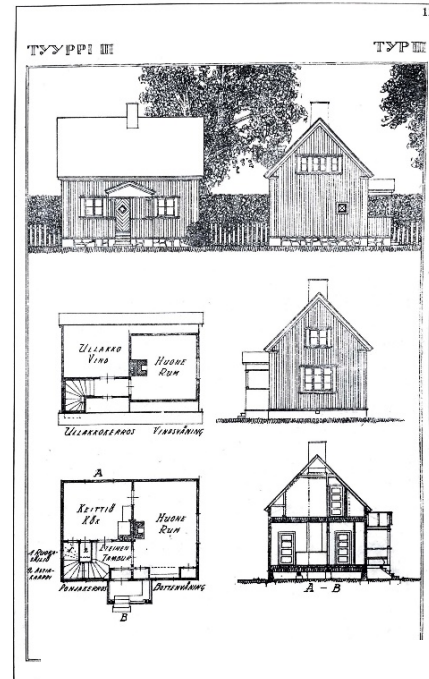
3.1 1920–1930-luvun omakotitalot

Arkkitehti Elias Paalanen julkaisi Suomen ensimmäiset omakotitalojen tyyppi- ja piirustukset. Kuvassa 1 on esitetty Paalasan tyyppitalo, tyyppi III. Näistä piirustuksista sosiaalihuolto julkaisi vihkon vuonna 1922 nimeltään *Pienasuntojen tyyppi- ja piirustuksia*, joka sisälsi 11 talotyyppiä. Nämä tyyppi- ja piirustukset tarjosivat erilaisia omakotitalovaihtoehtoja työväelle. (Saarikangas 2017.) Valtio myönsi lainoja vuodesta 1920 omakotitaloille. Ehtona lainalle oli, että tyyppi- ja piirustuksia tuli käyttää taloa rakennettaessa. Näin pystyttiin ohjaamaan talojen esteettistä laatua. (Lampi 2006, s. 32.)

Nekalan ensimmäiset talot alkoivat rakentua alueelle 1920-luvulla. Ne sijaitsivat suurimmilta osin Viinikanpuiston eteläpuolella Erätien ja Viinikankadun välissä. Etelässä aluetta rajaa Kuokkamaantie.

Nekalan alueen vanhimmat rakennukset edustavat puutaloklassismia aumakattoineen sekä risti- ja lunetti-ikkunoineen. (Hinnerichsen 2017, s. 5.) Klassismissa ornamenttiikka oli yksinkertaisempaa kuin jugendissa, mutta värien käyttö oli voimakasta. Kuitenkin 1920-luvun lopussa ornamenttiikka hävisi kokonaan ja värien käyttö alkoi olla hillitympää. (Standertskjöld 2006, s. 338–342.) 1920-luvun puutalot saatettiin maalata ruskealla, punaisella tai keltaisella vatkos- tai keittomaalilla. Myös keskiharmaata esiintyi. Voimakkaat ja kylläiset värit olivat suosiossa, kuten tumma punainen tai vahva okran väri. (Pietarila 2021.)

Hinnerichsen toteaa Nekalan kulttuuriympäristön inventoinnissa (2017, s. 13) ”Rakennuskannassa on paikoin nähtävissä hienoisia piirteitä 1920–30-luvun puutaloklassismista, mutta pääosin rakennuskanta on tyyliään pelkistettyä ja jälleenrakennuskaudelle tyyppillistä.” Nekalan vanhempaa rakennuskantaa verrattuna Viinikan rakennuskantaan

Kuva 1. Elias Paalasan tyyppi- ja piirustus. Oma tupa, Oma lupa, 2006.

on Nekalan klassismi hillitympää ja ornamenttiikka vähäisempää. Nekalan vanhin rakennuskanta edustaakin 1920-luvun lopun arkkitehtuuria ja lukeutuu enemmän siirtymävaiheeseen klassismista funktionalisempaan rakennustapaan.

1920-luvun klassiset puutalot eroavat 1930-luvun taloista jyrkemmällä kattokulmalla, vaakalistoin jaotellulla julkisivulla tai päädyllä sekä peittävämmillä väreillä. Myös ornamenttiikka on runsaampaa kuin seuraavan vuosikymmenen taloissa. 1930-luvun talot erottelivat modernia pientalorakentamista. 1930-luvun talot eroavat piirteillään puutaloklassismista esimerkiksi loivemmalla kattokulmalla, vaaleammalla värityksellä ja pelkistetyimmällä julkisivulla. Näissä tyyppitaloissa voi nähdä piirteitä jo funktionalismista. (Lyyra-Seppänen 2006, s. 39–42.) 1920-luvun ikkunat jaettiin samankokoisiin ruutuihin, joita oli 4,6,8 tai 9 ruutua. 1930-luvulla yleistyi vaakajaoton kaksiruutuinen ikkuna, joista toinen saattoi olla kapeampi tuuletusikkuna. (Lindh 2017.) Nekalassa 1920–1930-luvulla rakennetuissa taloissa esiintyy alkuperäisissä piirustuksissa 4-, 6- ja 9-ruutuista risti-ikkunaa. Myös kaksiruutuista ja kolmeruutuista 1930-luvun ikkunoita löytyy. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021.)

3.2 Jälleenrakennuskauden talot

Tässä osassa tarkastellaan Tampereen jälleenrakennuskauden rakennusten arkkitehtonisia piirteitä. Osiossa keskitytään etenkin omakotitalojen piirteisiin. Nämä ominaispiirteet ovat sovitettavissa periaatteessa jokaiseen jälleenrakennuskauden omakotitaloon Nekalassa. Muutamia poikkeuksia esiintyy Asevelikylän, Ruotsalaiskylän ja Metsäkotalojen muodossa ja korkeudessa.

Tampereella suurin osa jälleenrakennuskauden taloista on muodoltaan noppamaisia, pituudeltaan 8–10 metriä ja leveydeltään 8–10 metriä. Tyypilliset rakennukset ovat 1,5-kerroksisia ja räystäslinjan korkeus vaihtelee 4,5–5,5 metrin välillä. Keskivertorakennuksissa sijaitsee kellari, jota reunustaa perusmuuri. Perusmuurin korkeus tasaisella tontilla on noin puoli metriä. Sisäänkäynti sijaitsee etupäässä pihan puolella ja sitä korostaa kuisti tai kuistimainen katos. (Mäkelä 1988, s. 39–40.)

Jälleenrakennuskaudella julkisivumateriaaleista yleisin on peiterimoitettu pystylauditus. Myös höylättyä vaakalauditusta esiintyi. Rapattu pinta yleistyi 1950-luvulla, ja se tehtiin yleensä syrjätiilimuuraukselle tai laudoitukselle verkon avulla. 1940-luvun alkupuolella oli pula öljymaaleista, jolloin talot saatettiin maalata puna- ja keltamultamaaleilla. Listat ovat julkisivun väristä hieman vaaleampia, tummempia tai valkoisia. Kuitenkin yksinkertaisia ja ilman tehosteita. Kelta- ja punamultamaalattujen talojen listat ovat valkoisia. (Mäkelä 1988, s. 47, 49–50.) Julkisivujen maalin sävy oli yleensä vaalea. Maalin sävytys

tehtiin yleensä keltamullalla tai umbran eri sävyillä. Rakennusten värit olivat harmoniassa naapuritalojen kanssa eikä ristiriitoja esiintynyt. (Pietarila 2021.)

Ikkunat sijaitsevat aivan julkisivun pinnassa, jotta julkisivu pitää sileän ilmeensä. Tyypillisin ikkunatyyppejä jälleenrakennuskaudella oli sisään-ulos-aukeava puuikkuna. Ikkunalasit on jaettu kahdeksi tai kolmeksi viereiseksi ruuduksi. Isomman ruudun molemmilla puolilla tai vain toisella puolella on kapeampi ruutu tuuletusikkunana. Kellareissa ja ullakoissa sijaitsee yleensä kapeita suorakulmion muotoisia ikkunoita. Eri huonetiloissa on erikokoisia ikkunoita huoneiden käyttötarkoituksen mukaan. Pyöreitä ikkunoita alkoi esiintyä 1950-luvulla ullakkopäädyissä, porrashuoneissa tai sisäänkäyntien yhteydessä. (Mäkelä 1988, s. 48.) Nekalan Riihitiellä esiintyy muutamassa 1940-luvun kerrostalossa pyöreä ikkuna sisäänkäynnin yläpuolella porrashuoneissa. Ikkuna on jaettu jakopuitteella kahteen puoliympyrän muotoiseen ruutuun. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021.)

Ulko-ovea ei tehostettu jälleenrakennuskaudella, jolloin kuisti korostaa ulko-oven asemaa. Ulko-ovet ovat usein paneelipintaisia umpiovia. Paneeli ovissa on ollut hyvin kapeaa. Myös valepönttipaneelia on käytetty. Ulko-ovet on peittomaalattu tai ne on myös saatettu lakata. Ovissa on harvoin ikkunoita, sillä oven vieressä sijaitsee yleensä ikkuna. Jos pääovessa on ikkuna, se on yleensä suurempi kuin kellarin tai ullakon ulko-ovissa. Kellariin ja ullakkohuoneisiin kuljettavissa ulko-ovissa on yleensä pieni vaakasuuntainen ikkuna oven yläosassa. (Mäkelä 1988, s. 48.)

Katemateriaaleista yleisin jälleenrakennuskauden taloissa on punainen sementtikattotiili. Saumattua sileää peltiä, kolmiorimakiinnitettyä bitumihuopaa ja asbestisementtilaattoja esiintyy myös jonkin verran punaisen värisenä. Poltettua tiiltä on myös saatettu käyttää katemateriaalina. Mäkelä on määritellyt kattojen ominaispiirteiden säilymisen tärkeäksi ja säilytettäväksi, sillä ”katot muodostavat ilmeeltään yhtenäisen kokonaisuuden.” Katemateriaaliin ja väriin ei tulisi kohdistua muutoksia, jotka rikkovat kokonaisuuden. (Mäkelä 1988, s. 47.)

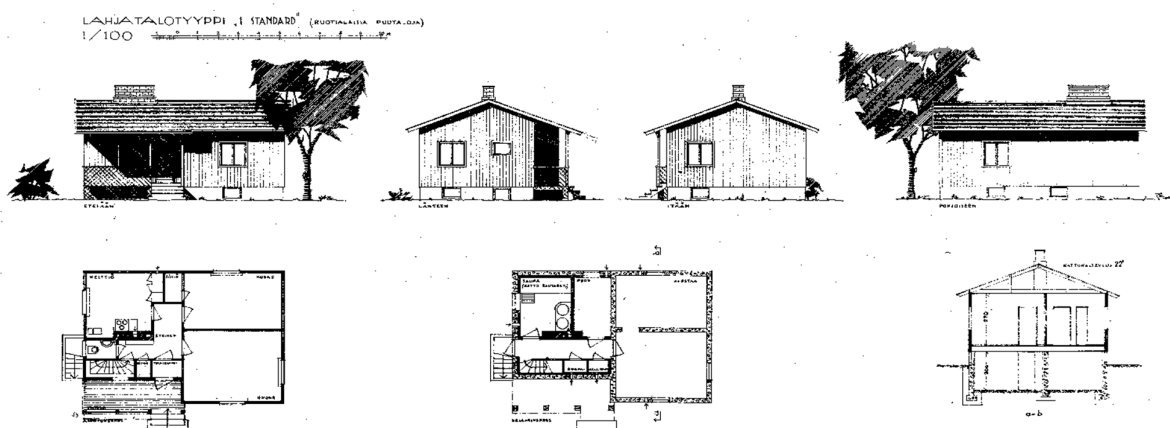
3.2.1 Ruotsalaiskylä

Ruotsalaiskyläksi määritellään Nekalassa Kuoppamaantien ja Kuoppamäentien välistä aluetta (Maasilta 1997, s. 28). Alueelle rakentui 51 kappaletta ruotsalaisten lahjoittamaa taloa (Mäkelä 1988, s. 7). Ruotsalaiskylää aloitettiin rakentamaan talvisodan jälkeen (Museovirasto 2009). Alue rakennettiin valmiista rakennuselementeistä, jotka saapuivat Tampereelle Ruotsista. Talot olivat uudenaikaisia ja niissä oli myös keskuslämmitys. (Maasilta, 1997, s. 29.)

Ruotsalaistalojen muoto oli suorakaiteinen ja avokuisti sijoittui syvennykseen. Ikkunat oli sijoitettu julkisivuun pohjaratkaisun ja tontin vaatimusten mukaan. Olohuoneeseen sijoitettiin kaksi ikkunaa, muualle vain yhdet. Taloissa oli pystylauditus ja julkisivut maalattiin punamullalla sekä keltamultamaalilla, jotka saatiin lahjoituksena Ruotsista. Väripaletti taloissa oli vaalea. Kattolistat, pilarit ja vuorilaudat maalattiin valkoisella öljymaalilla. Myöhemmin tuli tavaksi maalata ikkunalista punaruskealla korostaen listoitusta. Lahjatalojen kateaineena käytettiin harmaata tai punaista huopaa, joka kiinnitettiin lappeen suuntaisesti kolmiorimakiinnityksen sijaan. (Ahola 1996, s. 29–33.)

Lahjataloissa oli funktionalistinen lähtökohta. Jopa pienasunnoissa piti olla tehokas tilankäyttö. Tärkeää oli, että jokaiselle toiminnolle oli omat tilansa. Tällainen minimisuunnittelu erosi vahvasti aiemmasta asuntopuunnittelusta, joka käsitti asunnoiksi hellahuoneet tai yhden huoneen ja keittiön asunnot. (Ahola 1996, s. 33.)

Ruotsalaisten lahjatalotyyppjä löytyy neljä kappaletta ja ne on suunniteltu ruotsalaisten standardien mukaisesti. Talotyypistä 1 on kolme eri variaatiota (Arkkitehtuurimuseo 2021). Nekalan Ruotsalais kylän talotyyppi 1 on esitetty kuvassa 2. Lahjatalotyyppi 1 pohjautui Lauri Pajamiehen laatimiin tyyppiirustuksiin, jotka oli alun perin suunniteltu Helsingin Pirkkalan omakotitaloaluetta varten (Ahola 1996, s. 14).

Kuva 2. Lahjatalotyyppi 1:n julkisivu-, pohjapiirustukset ja leikkaus. Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021.

Talojen kaikki osat lattia- ja välikkattolautoja lukuun ottamatta tulivat Ruotsista tulleen talopakettin mukana (Saviniemi, 2014). Lahjatalon 1 pohja koostui kuistista, eteisestä, keittiöstä ja kahdesta huoneesta. Asumispinta-alaa oli 52 m². Rakennukset olivat loivakattoisia ja ullakottomia yhden perheen asuntoja, joissa oli myös kellari. Asuinkerroksessa oli kolme huonetta: 17m² olohuone, 14m² makuuhuone ja 10m² keittiö. Yli 10m² käytettiin

eteiseen, käytäviin ja kellarin portaisiin. (Ahola 1996, s. 18). Kellarissa oli sauna, polttopuille huone, ruokakellarit ja kaksi suurempaa säilytystilaa. Talot olivat kestäviä ja tiiviitä, sillä Ruotsissa ei ollut samanlaista tarvikkepulaa kuin Suomessa. Nämä talot ovat verrattavissa myöhempiin jälleenrakennuskauden taloihin rakennusmateriaalien käytön suhteen ja rakennuskäytäntöjen osalta. (Ahola 1996, s. 22.)

3.2.2 Asevelikylä

Asevelikylän omakotitalot Nekalassa alkoivat rakentua toukokuussa 1941 (Maasilta 1997, s. 31). Asevelikylä rakentui talkoilla kortteliin 604 (Vänskä 1989, s. 10). Alue käsittää 13 Alvar Aallon piirtämää kaksoishuvilaa, jotka koostuivat kahden huoneen ja keittiön asunnoista. Alueen talot valmistuivat vuonna 1943 syyskuussa, jolloin pidettiin Asevelikylän vihkiäiset. (Louhivaara 1999, s. 117.) Alun perin suunniteltavia omakotitaloja oli 10, mutta suurien lahjoitusten vuoksi päätettiin rakentaa 13 paritaloa. Suunnitelmat perustuivat Alvar Aallon suunnittelemiin omakotitaloihin Ahlströmin yhtiölle 1930-luvulla. (Maasilta 1997, s. 31.)

Talot ovat matalia yksikerroksisia rakennuksia. Julkisivussa arkkitehtuuria täydentää kuistien puinen pilaristo. Talot oli verhoiltu lomalaudoituksella, ja loivat harjakatot oli kaettu betonitiilillä. Paritaloissa on kaksi keittiön ja kahden huoneen käsittävää asuntoa sekä avokuistit. Kellarissa on varastotilaa ja talouskellari. Pesutilat sijaitsivat erikseen alueen saunarakennuksessa, missä oli myös tilat pesutuvalle ja mankelille sekä kerhotuvalle. Asuntojen pohjat eivät kuitenkaan ole peilikuvia, vaan esimerkiksi toisessa asunnossa kuisti on vedetty sisäänpäin ja toisessa asunnossa on ulos työntyvä erkkeri. Tällainen muoto tekee rakennuksesta moni-ilmeisen. (Vänskä 1989, s. 10.) Kuvassa 3 on esitetty yksi Nekalan asevelitaloista. Mainittava ominaispiirre julkisivussa on tummat puiset tikapuut katolle sekä puiset kaiteet sisäänkäynnin katoksessa. Samanlaista puun käyttöä on nähtävissä myös Alvar Aallon suunnitteleman Terassitalon kaiteissa ja pergoloissa.

Kuva 3. Asevelitalo Nekalassa. Tampereen museoiden kuva-arkisto. E.M.Staf, 1948.

3.2.3 Miljoonakylä

Asevelikylän valmistumisen syyskuun vuoden 1943 jälkeen Tampereelle ei ollut rakennut yhtäkään uutta asuntoa. Tampereen kaupungin huoneenvuokrauslautakunta laski, että asuntoa tarvitsevia perheitä oli noin 2000. Kaupunki ryhtyi rakennuttajaksi kuuteen paritaloon ja 35:een yhden perheen taloon vielä samana vuonna 1943. Nämä talot oli määrä rakennuttaa tehdasvalmisteisista osista, jotka valmisti Puutalo Oy. Paritaloalue eli Sopukoto rakentui suurimmaksi osin Saviniementien pohjoispuolelle. Aksintielle rakentui myös yksi kuudesta paritalosta. (Vänskä 1989, s. 11.)

Sopukodon talot ovat 1,5-kerroksisia paritaloja, ja niissä on kaksi kolmen huoneen ja keittiön asuntoja. Asuntojen pohjat olivat peilikuvia; asuinkerroksessa sijaitsi 2 huonetta, keittiö ja eteinen. Eteisestä nousi portaikko ullakolle, jossa sijaitsi yksi huone. Eteisestä pääsi myös kellariin, jossa sijaitsi kaksi varastoa ja talouskellari. Kellarista oli myös pääsy pihalle. Rakennusten päädyissä oli myös avokuistit. (Vänskä 1989, s. 11–12.)

Puutalo Oy:n suosituimpia talotyyppisiä oli yksikerroksiset Metsäkoto-tyyppitalot (Arkkitehtuurimuseo 2021). Metsäkoto-talotyyppi oli yhden perheen talo, jossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Rakennuksessa on myös matala ullakko sekä avoikuisti asunnon päädyssä. Metsäkotoja rakennettiin Nekalaan loppujen lopuksi 35:n sijasta 36. Metsäkodon talot sijaitsevat Asevelitien ja Muotialantien välissä sekä Muotialantien eteläpuolella. Myös kuusi näistä sijaitsee Seppäläntiellä Kuoppamäentieltä lähtien. (Vänskä 1989, s. 12.)

Muodoltaan Sopukodon ja Metsäkodon talot ovat suorakaiteen muotoisia, matalia ja niiden harjakatto on jyrkempi mitä Asevelitaloissa tai Ruotsalaistaloissa on. Kolmiorimoin kiinnitetty bitumihuopakate toimi alkuperäisenä vesikatemateriaalina. Julkisivuissa oli peiterimoitettu pystylauditus. Ikkunat olivat suorakaiteen muotoisia ja ne olivat yksi- tai kaksijakoisia. Värikyksen talot saivat vasta myöhemmin vernissan säännöstelyn päätyttyä. Sopukotojen ja Metsäkotojen arkkitehtuuria pidetään persoonattomana niiden niukan arkkitehtuurin takia. Talojen niukkuus johtui valtion omakotirahaston lainaehdoista, jotka asettivat ankaria vaatimuksia talojen suunnittelulle ja rakentamistavalle. (Vänskä, 1989, s. 12.)

Miljoonakylän rakentaminen jatkui Vilppaantien molemmille puolille. Alueelle tuli 20 omakotitaloa. Arkkitehtiosasto oli suunnitellut omakotitalotyyppin A-3, jonka mukaisten talojen rakentaminen alkoi kiireellisesti Nekalassa ja talot valmistuivat alueelle 1945–46. Talloissa oli sosiaaliministeriön lainaehdot, joissa kiellettiin saunan, pesutuvan ja umpikuistin rakentaminen, ikkunapinta-alojen suurentaminen sekä parvekkeiden rakentaminen.

Säännöstely tuolloin oli vielä tarkkaa ja rakennusmateriaaleista oli pulaa. Talojen arkkitehtuuri oli niukkaa tästä syystä. (Vänskä 1989, s. 14.)

Talotyyppi A-3 eroaa muista Nekalan talotyypeistä sen korkeudellaan ja loivalla kattokulmallaan, ja se muistuttaa enemmän sen noppamaisella muodollaan 1950-luvun taloja. Vilpaantien asunnoissa oli kaksi huonetta ja keittiö. Kellarissa oli varastotilaa. Julkisivu verhoiltiin peiterimoitetulla pystylaudalla ja vesikatto katettiin betonitiilillä. (Vänskä 1989, s. 14.)

Jatkosodan loppuessa pientalojen rakentaminen oli siirtynyt pois Nekalasta, sillä kaavoitetut tontit alkoivat loppua. Seppäläntien itäpuolelle ja Kuismantielle rakentui lisää omakotitaloja. Seppäläntien talot olivat yhden perheen koteja ja Kuismantien talot olivat paritaloja. Molempien katujen talot ovat 1,5-kerroksisia, ja jokaisen talon pohja ja runkosyvyys vaihtelee. Kuten alueen muissa taloissa, myös näissä ulkoverhouksena käytettiin peiterimoitettua pystylaudoitusta ja harjakattojen vesikatteena betonitiiltä. Ikkunatyypit vaihtelevat taloittain. Talot edustavat 1940-luvun tyyppitalojen arkkitehtuuria. (Vänskä 1989, s. 14–15.)

Tako Oy rakensi Bertel Strömmerin tyyppisuunnitelmien mukaan Seppäläntielle Mäki-Matti -talot. Mäki-Matti -talot ovat paritaloja ja muodoltaan suorakaiteisia, mutta runkosyvyys on syvempi kuin alueen muissa taloissa. Talot ovat saman korkuisia kuin Sopukodon talot ja niiden kattokaltevuus on myös sama. Vaikkakin Mäki-Matti -taloissa ei ole kuisteja, niitä voidaan rinnastaa arkkitehtuuriltaan Sopukotoon. (Vänskä 1989, s. 15.)

3.2.4 Jokipohjan 1950-luvun talot

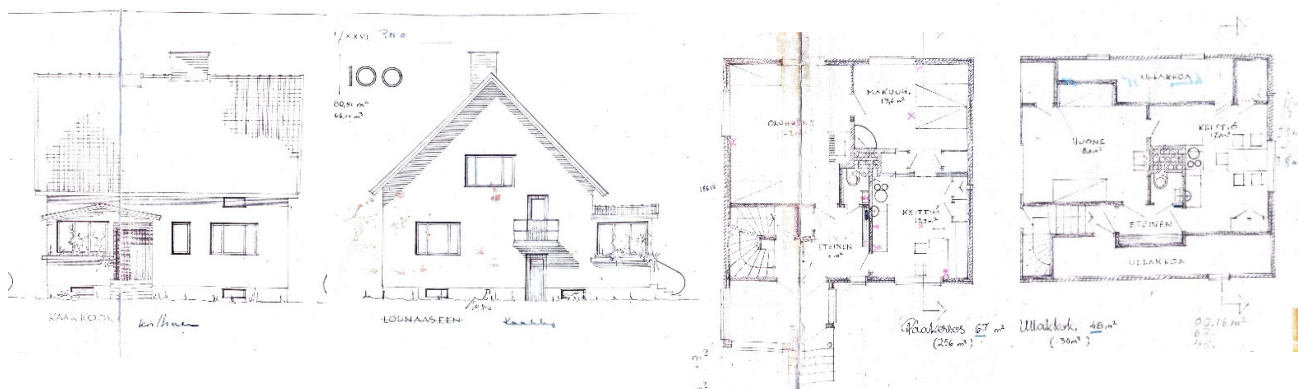
Nekalan asuinalue levisi kaavan valmistumisen jälkeen vuonna 1949 itään päin (Mäkelä 1988, s. 32). Alue käsitti jo 1940-luvulla rakennetun Ruotsalaiskylän, Asevelikylän ja Miljoonakylän. Alue jatkoi kasvuaan Muotialantien ja Kuoppamäentien väliin, jonne rakentui omakotitaloalue. Kuoppamäentielle rakennettiin kerrostaloja vielä 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto 2021.)

Tampereella jälleenrakennuskauden talot ovat muodoltaan noppamaisia, kuten myös Jokipohjan Koskuentiellä, Päiväläisentiellä ja Haavikontiellä. Talojen leveydet voivat hie-man vaihdella; jotkut ovat pohjaltaan neliöitä ja osa suorakulmaisina. Talot ovat 1,5-kerroksisia. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto 2021.) Kattokaltevuus on jyrkkä 1:1 ja alkuperäinen katemateriaali on ollut kattotiili. Tämän alueen kaikki talot ovat muodoltaan

ja korkeudeltaan yhteneväisiä. (Mäkelä 1998, s. 33.) Omakotitaloissa on vaihtelevuutta pohjissa sekä ikkunoiden, parvekkeiden ja kuistien sijainnissa (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto 2021).

Kuvassa 4 on esitetty alkuperäisiä piirustuksia Jokipohjan Päiväläisentien yhdestä omakotitalosta. Jälleenrakennuskaudella talon yläkerta tuli vuokrata. Sisäänkäynti toiseen kerrokseen kulki yleensä kuistin kautta. (Mäkelä 1988, s. 41.) Kuvassa 4 esitellyn talon toisen kerroksen sisäänkäynti on kuistilta, mutta myös kaakon puolen kellarin portaista pääsee toiseen kerrokseen.

Tampereella ei käytetty paljoa valmiita tyyppiipiirustuksia, vaan monet suunnitelmat oli laadittu kaupungin henkilöstön toimesta valtakunnallisten piirustuksien pohjalta (Kammonen 2012, s. 49). Alueella sijaitsee kaupungin omia tyyppitaloja (Mäkelä 1988, s. 7). Tampereen rakennusvalvonnan arkiston piirustuksista selviää, että osa taloista on myös rakennusmestareiden suunnitteleamia. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021) Tyyppitalojen arkkitehtuuri oli erittäin yhtenäistä, minkä vuoksi eri tyyppien tunnistaminen on vaikeaa (Kummala 2005, s. 33).

Kuva 4. Päiväläisentien omakotitalon alkuperäiset piirustukset vuodelta 1951. Eero Palmujoki, 2021.

Jälleenrakennuskauden mukaisesti rakennukset olivat peiterimoitettuja tai rapattuja. Ikkunoiden koot sekä määrä vaihtelevat taloittain. Muutamiiin taloihin rakennettiin myös autotallit kellarikerrokseen. Jokaisessa talossa on alkuperäisten piirustuksien mukaan sijainnut kuisti tai kuistimainen katos. (Tampereen rakennusvalvonnan arkisto 2021.)

4. MUUTOKSET OMINAISPIIRTEISSÄ

4.1 Nekalan muutokset

Tähän osioon on koottu havaintoja muutoksista Nekalan arkkitehtuurissa. Havainnot perustuvat kolmen henkilön haastatteluihin sekä omiin havaintoihin alueelta. Vaikka teoriaosuudessa ei käsitelty teollisuusalueen arkkitehtuuria tai tarkemmin kerrostalojen ominaispiirteitä, haastatteluissa näiden muutokset tulivat esille, minkä vuoksi koettiin tärkeäksi liittää ne myös tähän osioon. Haastateltavana oli viisi vuotta Viinikassa asunut taidehistorian professori Heikki Hanka ja 20 vuotta Nekalassa asuneet Sirkku Paajanen ja Eero Palmujoki. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidusti, eli kysymykset laadittiin etukäteen, mutta joitain kysymyksiä jätettiin kysymättä ja suunnittelemattomia kysymyksiä kysyttiin.

Hinnerichen (2017, s. 37) määrittelee Nekalan inventointialueen ominaispiirteiden säilymisen kannalta tärkeimmät tekijät, jotka pätevät koko Nekalan vanhaan rakennuskantaan. Tärkeimmät tekijät Hinnerichenin mukaan ovat:

- ”Alkuperäinen rakennuskanta
- Eri rakennustyyppien säilyminen tunnistettavana: yhden perheen pientalo, kahden perheen paritalo, kaksikerroksinen pienkerrostalo, piharakennus, muu rakennus
- Rakennuskannan 1930–40-luvulle tyypillisten tyylipiirteiden ja alkuperäisten tai niitä vastaavien rakennusmateriaalien säilyminen:
 - o Selkeä noppamainen tai suorakaide runkomuoto
 - o Saumapellillä tai betonitiilillä katettu loivahko satulakatto
 - o Pystypeiterimoitettu tai rapattu julkisivu
 - o Julkisivujen alkuperäinen, säännöllinen aukotus ja ikkunamallit
 - o Alkuperäinen sisäänkäynti: katos, avokuisti tai pieni umpikuisti ja betoniporta
- Suorakaiteen muotoiset väljät, suhteellisen avoimet, pensas- tai pystyrima-aidoin rajatut puutarhamaiset tai puistomaiset tontit
- Pihojen perinteinen ilme, pinnat ja kasvillisuus

- Puistojen ja niiden alkuperäisiä puistosuunnitelmia mukailevien istutusten säilyminen, lukuun ottamatta parkkialueeksi muutettua Koivulanpuistikkoo
- Katunäkymien säilyminen: katulinjat, kapeat tiet, ojat, pensasaidat, puurivit ja teitä reunustavat rakennukset
- Keskeisten alueen sisäisten näkymien säilyminen
- Kohteiden maisemallisen aseman säilyminen. ” (Hinnerichen 2017, s. 37.)

Tähän listaan voisi lisätä vielä julkisivun ominaisen värin säilyminen, sillä vääränlainen väri saattaa muuttaa rakennuksen ilmettä huomattavasti. Etenkin vääränlaiset tehostevärit ikkuna-, nurkka- tai kulmalistoissa vääristävät julkisivujen syvyyttä. Tiettyjen rakennuselementtien korostamisella muuttuu rakennuksen harmonia, ja väri saattaa jättää tiettyt elementit varjoonsa. Esimerkiksi jälleenrakennuskaudella julkisivujen ilme oli tehostamaton (Mäkelä 1988, s. 47). Myös alueen yhtenäisyys voi rikkoutua monen vääränlaisen värityksen vuoksi. Tämän vuoksi on tärkeää käyttää rakennusajalle tyypillisiä väreille.

Muutokset Nekalassa yksittäisissä rakennuksissa ja pihoissa eivät vaikuta merkittävän paljoa alueen kokonaiskuvaan. Kadulta katsottaessa alueen rakennuksia alue vaikuttaa yhtenäiseltä, mutta yksittäisiä rakennuksia tarkasteltaessa muutoksia on etenkin pihoissa. Piharakennukset ja autotallit ovat havaintojen mukaan hillittyjä ja tontteihin sopivia, mutta muutamia poikkeuksiakin löytyy; esimerkiksi autotallin/pihavaraston koko päärakennukseen ja tontin kokoon nähden on liian suuri. Jälleenrakennuskauden julkisivuverhouksien tyypillisin muutos on puuverhouksen kiinnittäminen vaakaan ja listojen lisääminen vaakasuoraan ensimmäisen ja toisen kerroksen väliin. Muutamassa Jokipohjan jälleenrakennuskauden talossa on muutettu puinen tai rapattu ulkoverhous tiiliverhoukseksi, joka muuttaa talon julkisivua huomattavasti. Tiiliverhousta suosittu muutos on ulkoverhouksen yläosan ja listojen käsittely tumman ruskealla kyllästysaineella. Edellä mainitut muutokset verhouksessa ja värityksessä eivät sovi jälleenrakennuskauden tyyliin, sillä ne tehostavat rakennuselementtien näkyvyyttä.

Ruotsalais kylässä suurimmat muutokset keskittyvät sisäänkäyntien läheisyyteen. Kuis-tien sisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu terasseja, jotka ovat suhteessa rakennukseen liian suuria. Muutaman rakennuksen kuistin kaiteissa toistuu jälleenrakennuskau-delle sopimattomia klassisen kauden pylväskopioita, jotka riitelevät jälleenrakennuskau-den tyylin kanssa. Näin pienetkin muutokset vaikuttavat kuistin ulkonäköön hallitsevasti.

Vertailtuna eri alueita Nekalan sisällä etenkin Asevelikylä on säilynyt aikaansa nähden parhaiten. Alueen säilyminen voidaan selittää esimerkiksi Alvar Aallon arkkitehtuurin arvostuksena. Arvostukseen voi mahdollisesti vaikuttaa myös Asevelikylien vähäisyys

Suomessa verrattuna muuhun jälleenrakennuskauden rakennuskantaan. Suurin osa asevelikylän asunnoista on Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n omistuksessa (Tampereen Vuokra-asunnot Oy 2021). Tämä voi selittää muutoksien vähäisyyttä. Vuokralaisen mahdollisuudet tehdä suurempaa korjausta tai muutosta ovat yleensä vähäiset, eikä vuokra-asuntoihin haluta sijoittaa omaa rahaa, sillä vuokrasuhde on yleensä melko tilapäinen verrattuna omistusasuntoon.

Viinikassa asuva Heikki Hanka kertoo muutosta tapahtuvan, kun asuntoja myydään ja ostetaan, jonka jälkeen niitä saneerataan, mutta minkäänlaisia ”karnevalismin” piirteitä Hanka ei ollut Nekalassa havainnut. Muutosten tekeminen on säädelyä, jolloin ihmiset eivät lähde toteuttamaan järjettömimpiä ideoitaan, etenkin, kun alueella sijaitsee arkkitehtonisesti merkittävä Asevelikyliä. Hanka uskoo, että sisätiloissa saneerausta tapahtuu koko ajan, mutta visuaaliseen ympäristöön se vaikuttaa kuitenkin vähemmän. Nekalassa kokonaiset kerrostalot ovat vaihtaneet omistajaa ja näin ollen saaneet ”kasvojenkohoutuksen”, kun rakennus on saneerattu. Muutos on ollut hillittyä, eikä ylilyöntejä ole näkynyt. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Paajanen toteaa haastattelussa, että Nekala on pysynyt samankaltaisena. Alueella ei ole kahdessakymmenessä vuodessa ollut mitään suurempia muutoksia. Muutoksia pihalle ja taloihin on tehty hillitysti; pihan perällä voi olla uima-allas tai lämmitetty kivetys. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021). Tämänlaiset ”lisät” ovat kuitenkin todella pieniä, eivätkä ne vaikuta alueen yhtenevään kuvaan. Paajanen kertoo myös, että talon omistajan vaihtuessa rakennuksille on yleensä tehty peruskorjaus. Huomattavia muutoksia on ollut esimerkiksi kattojen uusinnat, aurinkopaneeleiden asentaminen taloihin ja piharakennusten pystyttäminen. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021). Osa aurinkopaneeleista sijaitsee kokonaan sisäpihan puolella, jolloin kadulle niitä ei edes näe.

Palmujoen mukaan Nekalaan hakeutuu ihmisiä, jotka arvostavat jo olemassa olevaa arkkitehtuuria ja pihoja. Nekalassa tontit ovat vuokratontteja, joiden takia ei kannata rakentaa mitään suurta ”palatsia”. Esimerkiksi Pispalassa tontit ovat omistustontteja, joissa on suurempi rakennusoikeus, kuin Nekalan tonteissa. Omistustonttien arvo on korkeampi, jolloin vanhat talot kannattaa purkaa pois. (Palmujoki, haastattelu 17.4.2021.)

Nekalassa tonttivuokrat ovat nousseet vuosien saatossa, kertoo Paajanen (Paajanen, haastattelu 17.4.2021). Tonttien vuokrien nousu on muuttanut Nekalaa. Ihmisillä on varaa korjata taloa, mutta ei varaa laittaa sitä matalaksi. Silloin kuin Paajanen ja Palmujoki ostivat talon Nekalasta, tonttien hinnat nousivat samoihin aikoihin 10-kertaiseksi. Verrattuna ympäröiviin alueisiin Nekalan tonttien hinnat ovat vielä halvat. (Palmujoki, haastattelu 17.4.2021.)

Hanka toteaa tonttivuokrien nousun vaikuttavan talojen yleisilmeeseen etenkin, kun rakennukset vaativat peruskorjausta, mutta tonttivuokra syö peruskorjaukseen tarkoitettuja resursseja. Esimerkkinä tonttivuokrien noususta on Viinikka, missä vuokrat ovat nousseet vuokrasuhteiden uusiuduttua 7–10-kertaisiksi. Tällöin myös alueen väestö uusiutuu ja rikastuu. Uusilla asukkailla on varaa maksaa korkeat vuokrat ja kunnostaa talot. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.) Vuokrien nousun seurauksena rakennukset voivat joutua huonoon kuntoon, jos asukkaalla ei ole varaa kunnostukseen. Jos Nekalassa vuokrat moninkertaistuvat tulevaisuudessa, voi se muuttaa aluetta paljon arkkitehtonisesti, mutta myös sosioekonomisesti.

Hangan mukaan Nekalan arkkitehtoninen rakenne on Viinikan tavoin herkkä muutokselle. Nekalassa on isoja asuintaloja, kerrostaloja, julkista rakentamista ja liiketaloja. Näiden rakennusten muutos- ja purkupaine kasvaa hiljalleen silloin, kun julkinen rakentaminen tulee tiettyyn ikään. Esimerkkinä toimii Bertel Strömmerin suunnittelema koulurakennus ja Nekalan lastentalo, joka on 1950-luvun mittakaavassa äärimmäisen hienoa rakentamista. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.) Nekalan koulu on ollut vuodesta 2019 tyhjillään sisäilmaongelmien takia (Kalliosaari 2018). Myös Nekalan lastentalo on tyhjillään, sillä päiväkotit muutti uusiin tiloihin 2019. Lastentalon tontilla tutkitaan, voiko alueelle tulla täydennysrakentamista. (Rämö 2019.)

Kansiareenan rakentamisen vaikutus ei ollut nähtävillä Nekalan muutoksessa, mutta etenkin Hanka toivoo Kansiareenan myötä tulleen kehityksen areenan läheisyyteen ulottuvan pian myös Nekalassakin. Hanka kokee, että Nekalan Vihiojan teollisuusalueelle on enemmän tilaa kohdistua kehittämispainetta, toisin kuin arkkitehtonisesti ”herkkään” Nekalaan. Teollisuusalueella tapahtuu kaiken aikaa; alueelle on esimerkiksi suunnitteilla poliisiasema. Teollisuusalueella tapahtuu arkkitehtonisesti suurempia muutoksia kuin ”asumisen” Nekalassa. Toistaiseksi liikerakentaminen saa siellä jalansijaa, mutta Hanka näkee, että Nekalan teollisuusalueen kaltaiset alueet ovat hiljalleen muuttumassa myös muualla kaupungeissa, joissa sijaitsee kehittyviä alueita. Esimerkiksi liiketilat ja tuotantotilat muuttuvat lofteiksi, asunnoiksi ja osittain uudisrakentamiseksi. Hanka näkee, että Nekalan teollisuusalueella on suurimmat tulevaisuuden mahdollisuudet. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Vuokra- ja omistusasuntojen eroja arkkitehtuurissa ei ole, sillä esimerkiksi osassa kerrostaloista toinen talon puoli on omistusasuntoja ja toinen puoli vuokra-asuntoja. Taloyhtiöiden kesken on eroja, mutta nekin ovat pieniä. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021.) Vanhat kerrostalot Nekalantien ja Riihitien välissä ovat säilyneet hyvin ja alkuperäisessä ulkoasussaan. Muutamassa kerrostalossa on julkisivuissa vanhat mineriittilevyt, jotka

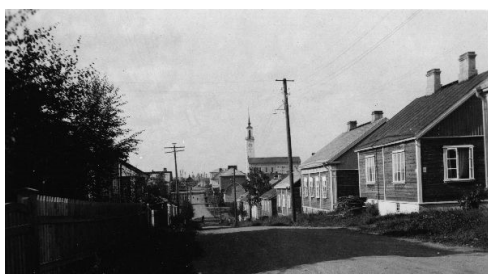
muuttavat julkisivua huomattavasti. Tämä ei kuitenkaan vaikuta alueen yhtenäiseen kuvaan.

Kahdessakymmenessä vuodessa on tapahtunut muutos Nekalan maineessa, toteaa Paajanen. 20 vuotta sitten Nekalan alue oli vielä hieman rauhattomampaa. Nyt kuitenkin Nekala vastaa sitä, mitä kaupunkisuunnittelussa ajatellaan monimuotoisuudesta. Alueelta löytyy omistusasuntoja, vuokra-asumista ja pienkerrostaloja. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021.) Palmujoki jatkaa, että Nekala on tullut suosittumaksi ja sitä kautta hinnat ovat voineet nousta. Myös Muotialan asuinalueen läheisyys on vaikuttanut Nekalaan. Muotialassa on uusia hinnaltaan korkeampia asuntoja. Muotiala on rivitaloalueeksi melko lähellä keskustaa, mikä vaikuttaa myös hintaan ja sitä kautta Nekalaan. (Palmujoki, haastattelu 17.4.2021.) Muotiala on harvinainen sen melko uusine rivitaloineen, minkä vuoksi asuntojen kysyntä voi olla suurta ja näin ollen se voi vaikuttaa Nekalan asuntojen suosioon. Myös Muotialan korkeat hinnat voivat vaikuttaa Nekalan alueen hintoihin niitä korottaen.

Eron Pispalan ja Nekalan välillä huomaa esimerkiksi siinä, että Nekala muutoksista huolimatta on yhtenäinen toisin kuin Pispala. Nekalassa tuntee olonsa turvalliseksi, sillä tietää, että alue tulee pysymään samankaltaisena. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021).

Hanka kokee Viinikan läheisyyden auttavan Nekalaa kehittymään huomattavasti, kun Viinikka-Nekalasta puhutaan Twin cities -tyyliin saman käsitteen alla. Viinikan läheisyys auttaa asuntorakentamisen kannalta kestävään kehitykseen ja kohtuulliseen etenemiseen. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Nekala on säilynyt yhtenäisenä kokonaisuutena alueittain. Eri rakennusaikakaudet ovat tunnistettavissa rakennuksista. Ympäristö on pysynyt samanlaisena kuin rakennuskautena, ja alueet sekä rakennukset ovat tunnistettavissa. Tutkimustyön aikana oli helppo tunnistaa rakennuksia; esimerkiksi julkisivun värin vaihdonkin jälkeen muut rakennuksen alkuperäiset piirteet ovat säilyneet. Kuvassa 5 on esitetty Ahlmanintien taloja Nekalassa vuodelta 1934 ja kuvassa 6 kuva vuodelta 2021 samasta kohtaa. Vanhan kuvan rakennukset ovat tunnistettavissa myös uudemmassa kuvassa.

Kuva 5. Ahlmanintien taloja. Tampereen museoiden arkistot, 1934.

Kuva 6. Ahlmanintien taloja vuonna 2021, Nekalassa. Taustalla Viinikan kirkko ja kansiareenan tornitalo. Loviisa Palmujoki, 2021

4.2 Nekalan tulevaisuus

Hanka kokee, että muutoksen pitäisi lähteä ruohonjuuritasolta ja niistä tarpeista, joita asukkailla on, eikä esimerkiksi sijoittajien toiveista. Nekalassa pitäisi olla mahdollisuus hitaaseen kehitykseen, joka lähtee ympäristössä asuvista ihmisistä. Tämä tarjoaisi mahdollisuuden myös sosioekonomisesti vaikealle väestönosalle, joka voitaisiin ottaa mukaan positiivisesti yhteiskunnan kehittämiseen. Monimuotoisuuden ja erilaisuuden sieto kasvaisi asuinympäristössä, jossa on erilaisuutta. Yhteiskunnan eteenpäinviemisessä tämä ei olisi lainkaan huono asia. Tämä on ongelma sijoittajille, sillä tällä ideologialla ei saa maksimaalista tuottoa. Koko kaupungin kehittämisessä ja etenkin Nekalan tapauksessa alueen tulevaisuuden asioita tulisi viedä eteenpäin tasapainoisesti ja kestävästi. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Hanka painottaa, että Nekalalla on potentiaalia etenkin luovuudessa, jossa päämääränä ei ole taloudelliset arvot. Tämä ei sulje pois sitä, etteikö Nekala voisi ponnahtaa myös nykyisestä business-luovuudesta eteenpäin. Nekalaa ei pitäisi saneerata niin, että luovat ja erilaisesti ajattelevat ihmiset häädetään pois. Poliittisten päätösten tekijät haluavat vaalikautensa aikana saada mahdollisimman paljon näkyvää aikaiseksi, mikä yleensä jää vain näennäiseksi toiminnaksi. Tästä seuraa enemmän vahinkoa kuin hyötyä; tämän myötä olisi tärkeää, että muutos olisi hidasta. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Paajanen kokee Nekalan hyvinä puolina, että alueen sijainti on lähellä keskustaa, alueella on hyvät liikenneyhteydet ja lidesjärven luonto on lähellä. Paajanen näkee myös Vihiojan teollisuusalueen potentiaalinen kulttuurikeskuksena, ja vertaa aluetta Tallinnan Telliskiveen. (Paajanen, haastattelu 17.4.2021.) Telliskivi on vanha teollisuusalue, joka toimii nykyään kulttuurin, ruoan ja taiteen keskittymänä Tallinnassa (Telliskivi Creative city 2021).

Hanka kokee, että Nekalassa olisi tärkeää kasvattaa tietoisuutta alueen arkkitehtonisista arvoista asukkaiden kesken, kuten Viinikassa. Tietoisuutta Nekalan omista arvoista tulisi lisätä riippumatta siitä, onko rakennus esimerkiksi 1950-luvun vuokratalo, joka ei ehkä kaikilla herätä ensimmäisenä suurta arvostusta. Kun näitä rakennuksia lähdetään tutkimaan tarkemmin, niistä löytyy paljon arkkitehtonista arvoa, joka kelpaa rakennuksen identiteetin rakennusmateriaaliksi. Tiedon ja sivistämisen avulla saadaan kohennettua asukkaiden arvostusta aluetta kohtaan. Jotkut eivät näe esimerkiksi suojelukaavaa positiivisena asiana, vaan etenkin omistajat voivat nähdä asian omistuksen mahdollisuuksien kaventumisena. Suojelukaava pitäisi nähdä enemmän mahdollisuutena ja apuna, kuin esteenä. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Melkein jokaisella Nekalaan omakotitaloihin muuttaneella on enemmän tai vähemmän kokemusta talonsa korjauksesta, eikä siltä voi oikein välttyä asettuessa vanhaan taloon. Tämä myös karsii alueelta pois ne ihmiset, jotka eivät arvosta vanhan talon korjaamisen jatkumoa. Korjaus vaatii ymmärrystä ja kiinnostusta siihen, mitä rakennus pitää sisälleen, sekä mitä rakennukselle on tehty aikaisemmin. On tärkeää saada sitouttamaan ihmisiä huolenpitoon omasta ympäristöstä ja tiedostamaan sen vaikutukset koko alueeseen. Tampere on valmistellut esitystä kansallisesta kaupunkipuistosta ja Viinikka-Nekala on puiston rajauksessa mukana. Tämä on yksi elementti suojelun ohella, minkä avulla identiteettiä ja arvoa ympäristölle kohotetaan. (Hanka, haastattelu 14.4.2021.)

Aamulehden artikkelissa *Tampereen Nekala loistaa uudessa tutkimuksessa: "Täällä tulee vastaan hyvin erilaista hiihtäjää"* (2018) arkkitehti Jenni Partanen kertoo, että *"Nekalaan kuin vahingossa syntyneen monimuotoisuuden voisi rakentaa myös tietoisesti. Kannattaa tutkia alueen identiteettiä ja olla tuhoamatta sitä ekosysteemiä, mikä on jo syntynyt."* Partanen mukaan Nekalan "systeemin" pitäisi antaa edetä rauhassa. Partanen myös kokee, että Nekalan suunnittelu pitäisi aloittaa keräämällä näkemyksiä alueelta, ja suuria muutoksia tulisi tehdä harkiten. Kokeiluilla Partanen mukaan olisi mahdollisuus säilyttää Nekalan rosoinen ja salliva ilmapiiri. Partanen lisää, että *"Alueen kehitys voisi tarkoittaa rakennusten korjauksia ja Nekalan henkeen sopivaa, hillittyä täydennysrakentamista."* Partanen kertoo vielä, että *"Pieniä uudistuksia on helppo myös peruuttaa, jos ne eivät toimi"*. (Roth 2018.)

Tampereen kaupungin vuonna 2021 laatimasta Tampereen kulttuuritilojen selvityksestä selviää, että Tampereella on pula etenkin tiloista kulttuurialan toimijoille. Bertel Strömmerin suunnittelemaa koulua Nekalassa on pidetty yhtenä varteenotettavana kohteena, jonka tiloja voisi muuttaa kulttuurin ja taiteen tekijöiden tiloiksi, kuten esimerkiksi kulttuurikeskukseksi. Kaupunginhallitus päätti 8.3.2021 kokouksessa käynnistää tarveselvityksen Nekalan koulun muuttamisesta kulttuurikäyttöön. (Tampereen kaupunki 2021.) Tullevaisuudessa Nekala voi olla suosittu etenkin kulttuuritoimijoiden kesken, minkä myötä alueelle löytää asumaan ja työskentelemään enemmän näiden alojen toimijoita.

4.3 Tulosten esittely

Tärkeimmät tulokset tutkimusten kannalta ovat Nekalan muutos ja kuinka hillittyä se on ollut. Haastateltavat eivät olleet kuitenkaan havainneet rakennuspainetta tai suurempaa peruskorjaamisen lisääntyneisyyttä Kansiareenan rakentamisen myötä. Alueen yhtenäinen arkkitehtuuri ei ole kärsinyt yksittäisistä muutoksista, jotka on tehty vastoin rakennuksen alkuperäistä tyyliä. Kuitenkin yhtenäisyyden rikkomisen estämiseksi on tärkeää

tehdä muutokset talojen alkuperäisen rakennuskauden mukaisesti. Tärkeää on, että tulevaisuudessa muutos lähtee asukkaiden tarpeista ja toiveista ja, että se on hidasta ja pientä, jotta huonoja muutoksia voi peruttaa. Hitaalla kehityksellä pystytään myös perehtymään tarkemmin mikä on asukkaiden sekä koko kaupungin kannalta parasta alueelle.

Tutkimustulokset työssä ovat suuntaa antavia ja perustuvat pienen joukon havaintoihin. Haastattelun havainnot perustuvat kolmen henkilön mielipiteisiin, joista ei voi saada kuvaa koko alueesta ja alueen asukkaiden mielipiteistä. Haastattelujen tulokset ovat vain hyvin pieni osa siitä, minkälaista muutosta on koettu Nekalassa ja minkälaista Nekalan kehitys tulevaisuudessa voi esimerkiksi olla. Nekalan muutosta ominaispiirteistä on myös tutkittu omin havainnoin yleisellä tasolla, eikä jokaista taloa ja katua pystytty tarkastelemaan erikseen, vaan havainnot perustuvat äänitiedostolle saneltuun tietoon Nekalan alueen vierailun aikana. Omia havaintoja on vertailtu alkuperäisiin piirustuksiin.

Tarkemman tuloksen saa haastattelemalla Nekalan asukkaita enemmän ja tutkimalla tarkemmin rakennusten muutoksia esimerkiksi tutustumalla alueen rakennuksiin lähietäisyydeltä ja tarkastellen rakennusten asiakirjoja. Kyselylomakkeen laatiminen alueen asukkaille antaisi tarkemman kuvauksen, mitä muutoksia alueella on tapahtunut.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Nekala on säilynyt erittäin hyvin ikäänsä nähden. Haastatteluihin perustuen Kansiareenan rakentuminen ei ole vaikuttanut Nekalaan. Rakentamisen ja kehityksen paine sijoittuu enemmän aivan Kansiareenan läheisyyteen. Muutosta esiintyy etenkin silloin, kun talot vaihtavat omistajaa. Muutos on kuitenkin hillittyä, ja monessa tapauksessa se tarkoittaa peruskorjausta tai korjausrakentamista. Nekalan alue näyttää vielä yhtenäiseltä, eikä suurempia ylilyöntejä esiinny. Jos rakennuksia ei korjata jälleenrakennuskauden tyylin mukaisesti, voi alueen yhtenäisyys rikkoutua.

Syyt, miksi Nekala ei ole muuttunut paljoa, löytyvät alueen väestöstä ja heidän arvoistaan. Ihmiset, jotka muuttavat Nekalaan etenkin omakotitaloihin, arvostavat aluetta ja sen arkkitehtuuria sellaisenaan kuin se on. Korjaaminen tulee halvemmaksi kuin lisärakentaminen tai suurien muutosten tekeminen, jolloin alkuperäisen ilmeen säilyttäminen on kannattavampaa. Tonttien vuokrasuhteet vaikuttavat myös muutokseen. Vuokratonteilla sijaitsevat talot ovat arvoltaan suurempia kuin omistustonttien talot, jolloin rakennus kannattaa pitää mahdollisimman alkuperäisessä asussa. Näin talon arvo pysyy myös korkeana.

Haastatteluissa tuli esille ideoita, miten Nekalaa pitäisi tulevaisuudessa kehittää. Hidas kehitys, joka lähtee asukkaiden tarpeista, voisi olla Nekalalle paras vaihtoehto. Asukkaiden ja toimijoiden tarpeita sekä toiveita tulisi kuunnella ja toteuttaa muutokset niiden mukaan. Tiedon kasvattaminen alueen arvoista asukkaille edesauttaisi arvostusta olemassa olevaa arkkitehtuuria kohtaan. Näin ollen ihmiset osaavat korjata talon rakennus-aikakauden mukaisesti. Tiedon lisääminen myös sitouttaa asukkaan pitämään huolta ympäristöstä ja sen arvoista.

LÄHTEET

Ahola, T.A., 1996. Pro Gradu -tutkielma. *Ruotsin lahjatalot 1940–1941, Esimerkki teollisesta pientalostasosiaalisen asuntotuotannon käytössä.* s. 14–48. Saatavilla: https://www.jyrkinen.fi/leiri/kuvat/ahola_1996_ruotsin_lahjatalot.pdf [Noudettu 25.3.2021].

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Ky. 2005. Pispalan rakennustavat, *Muuttunut peruskorjauskohde.* Saatavilla: https://www.pispala.fi/pispafoorumi/rakennustavat/piha_ja_rakennus/peruskorjauskohde.html [Noudettu 16.3.2021].

Arkkitehtuurimuseo, 2021. *Jälleenrakennuskausi, Puutalo Oy.* Saatavilla: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketti/jalleenrakennuskausi/organisointi-ja-tarkeimmat-organisaatiot/organisaatiot/> [Noudettu 31.3.2021].

Arkkitehtuurimuseo, 2021. *Jälleenrakennuskausi, Rintamamiestaloalueet.* Saatavilla: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketti/jalleenrakennuskausi/rintamamiestaloalueet/> [Noudettu 26.3.2021].

Hanka, Heikki., 2021. Tampere. *Teams-haastattelu.* Haastattelijana Loviisa Palmujoki. 14.4.2021.

Hinnerichsen, M., 2017. *Nekalan korttelien 573–577 ja 579–580 sekä puistojen rakennetun kulttuuriympäristön inventointi.* s. 5–37. Pirkanmaan maakuntamuseo. Saatavilla: https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8644/selvitykset/nekala_osa1.pdf [Noudettu 23.3.2021]

Kammonen, K., 2012. *Tyypitalosta talopakettiin, Selvitys suomalaisen pientalotuotannon historiasta, nykytilasta, tulevaisuuden mahdollisuuksista ja kehitystarpeista.* Diplomityö, Tampereen Teknillinen yliopisto. s. 49. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/handle/123456789/21163> [Noudettu 8.4.2021]

Kalliosaari, K., 2018. *Nekalan koulu tyhjenee lopullisesti Tampereella – Vanhan rakennuksen kohtalo on yhä avoin.* Aamulehti. Saatavilla: <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000007571567.html> [Noudettu 28.4.2021]

Kummala, P., 2005. *Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan, suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennuskaudella.* Helsinki: Suomen Rakennustaiteen museo. s. 33.

Lampi, P., 2006. *Oma Tupa, Oma Lupa.* Helsinki: Suomen Omakotiliitto ry. s. 32.

Lindh, T., 2017. *Pohjoismaisesta klassismista funktionalismiin 1920–1940, asuinkerrostaloarkkitehtuurin vaiheet, osa 2/5.* Kulttuuriympäristomme.fi Saatavilla: [https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Kaupunkiymparistot/Pohjoismaisesta_klassismista_funktionali\(37711\)](https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Kaupunkiymparistot/Pohjoismaisesta_klassismista_funktionali(37711)) [Noudettu 29.4.2021]

Louhivaara, M., 1999. *Tampereen kadunnimet.* Tampere: Tampereen museot ja kirjoittajat. s. 117.

Lyyra-Seppänen, A., 2006. *PETSAMO, Rakennetun ympäristön kulttuurihistorialliset ominaispiirteet.* Pirkanmaan maakuntamuseo. s. 39–42. Saatavilla:

<https://docplayer.fi/46263389-Petsamo-rakennetun-ympariston-kulttuurihistorialliset-ominaispiirteet.html> [Noudettu 24.3.2021].

Maasilta, M., 1997. *Pula-aikaa ja puutaloja*. Tampere: Viinikka-Nekalan omakotiyhdistys r.y. ja Tampereen kaupunki. s. 13–115.

Museovirasto, 2009. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY*. Saatavilla: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1244 [Noudettu 15.3.2021].

Mäkelä, L., 1988. *Jälleenrakennuskauden pientaloalueet Tampereella*. Diplomityö, Tampereen teknillinen korkeakoulu. s. 7–50.

Paajanen, S., 2021. Tampere. *Haastattelu*. Haastattelijana Loviisa Palmujoki. 17.4.2021.

Palmujoki, E., 2021. Tampere. *Haastattelu*. Haastattelijana Loviisa Palmujoki. 17.4.2021.

Pietarila, P., 2021. *Perinnevärit: Jälleenrakennuskausi 1940 - 1950 luku*. Tikkurila. Saatavilla: <https://tikkurila.fi/pro/varit/perinnevarit/jalleenrakennuskausi-1940-1950-luku> [Noudettu 4.5.2021].

Pietarila, P., 2021. *Perinnevärit: Klassismi 1920-luku*. Tikkurila. Saatavilla <https://tikkurila.fi/pro/varit/perinnevarit/klassismi-1920-luku> [Noudettu 4.5.2021].

Roth, R., 11.1.2018. *Tampereen Nekala loistaa uudessa tutkimuksessa: ”Täällä tulee vastaan monenlaista hiihtäjää”*. Aamulehti. Saatavilla: <https://www.aamulehti.fi/kulttuuri/art-2000007488550.html> [Noudettu 16.3.2021].

Rämö, M., 2019. *Nekalan lastentalon tontille kaavillaan asuntoja*. Tamperelainen. Saatavilla: <https://www.tamperelainen.fi/paikalliset/1387506> [Noudettu 28.4.2021].

Saarikangas, K., 19.9.2017. *Omakotiloasumisen kulttuurihistoriaa*. Kulttuuriymparistomme.fi Saatavilla: [https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Omakotiasumisen_kulttuurihistoriaa\(37621\)](https://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Omakotiasumisen_kulttuurihistoriaa(37621)) [Noudettu 16.3.2021].

Saviniemi, M., 2014. *Ruotsalaisista lahjataloista pikavauhtia koteja siirtoväelle*. Veljestuki. Saatavilla: <https://saviniemi.fi/ruotsalaisista-lahjataloista-pikavauhtia-koteja-siirtovaelle/> [Noudettu 23.3.2021].

Standertskjöld, E., 2006. *Rakennusperintö – 1900-luvun suomalaisen arkkitehtuurin tyylit, osa I*. Rakennustieto Oy. s. 338–342. Saatavilla: <https://www.rakennustieto.fi/Downloads/RK/RK070100.pdf> [Noudettu 23.3.2021].

Tampereen kaupunki, 2021. *Ajantasa-asemakaava*. Saatavilla: <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/asemakaavoitus/ajantasa-asemakaava.html> [Noudettu 25.4.2021].

Tampereen kaupunki, 2019. *Asemakaavamuutoksen selostus, XXIV, ASUINKORTTELEITA JA PUISTOALUEITA NEKALASSA, ASEMAKAAVAMUUTOS NRO 8644*. s.

2. Saatavilla: [https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_1822019/Asemakaava_nro_8644_Nekalan_suojelukaava\(83061\)](https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginvaltuusto/Kokous_1822019/Asemakaava_nro_8644_Nekalan_suojelukaava(83061)) [Noudettu 15.3.2021].

Tampereen kaupunki, 2021. *Kaupunginhallitus kokous 8.3.2021. § 96 Kulttuuritilojen kehittäminen (kehittämiskokousasia)*. Saatavilla: [https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_832021/Kulttuuritilojen_kehittäminen_kehittamis\(187784\)](https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_832021/Kulttuuritilojen_kehittäminen_kehittamis(187784))

Tampereen kaupunki, 1949. *Osa XXVI kaupunginosan asemakaavaa. Kaava 133.*

Tampereen rakennusvalvonnan arkisto, 2021. *Rakennuspiirustukset*. Saatavilla: <https://tapsa.tampere.fi/map.aspx?x=0&y=0&Qsource=Y&source=arska> [Noudettu 8.4.2021].

Tampereen vuokra-asunnot Oy, 2021, Saatavilla: <https://tva-markkinointihaku.etampuuri.fi/Kohde/?id=63506> [Noudettu 19.4.2021].

Tikkamäki, M., 11.1.2010. *Omakotiaate tuli Tampereelle Viinikan kautta*. YLE Uutiset. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-5486545> [Noudettu 15.3.2021].

Toivonen, A.-L., 2019. *RAKENTAMISTAPOHJE, Asemakaava nro 8644XXIV (Nekala), ympäristön säilyttäminen*. Saatavilla: <https://docplayer.fi/112649164-Rakentamistapaohje-rol-asekaava-nro-8644-xxiv-nekala-ympariston-saily-aminen-yla-koskee-kor-eleita-no.html> [Noudettu 25. 4. 2021].

Tolonen, A., 9.7.2017. *Nekalasta tulee pian seuraavahuippuhaluttu asuinalue – Tässä syyt rakastaa nekala*. Aamulehti. Saatavissa: <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/art-2000007256466.html> [Noudettu 16. 3. 2021].

Telliskivi Creative city, 2021. Saatavilla: <https://telliskivi.cc/en/about-eng/> [Noudettu 3.5.2021].

Vänskä, V., 1989. *Vakiintuneen pientaloalueen muutos Esimerkinä Etelä-Nekala. Vakiintuneen pientaloalueen muutos Esimerkinä Etelä-Nekala*. Diplomityö, Tampereen teknillinen korkeakoulu. s. 10–15.

KUVALÄHTEET

Kuva 1. Paalanen, E. *Elias Paalasan tyypitalopiirustus*. [julkisivu-, pohjapiirustus ja leikkaus]. Teoksessa: *Oma tupa, Oma lupa*. 2007. Lampi, P. Helsinki: Suomen omakotiliitto ry. s. 64.

Kuva 2. *Lahjatalotyyppi 1:n julkisivu-, pohjapiirustukset ja leikkaus*. [julkisivu-, pohjapiirustus ja leikkaus] Tampereen rakennusvalvonnan arkisto. Saatavilla: <https://tapsa.tampere.fi/hakulista.aspx?source=arska&ratu=17736&raki=1029840471&prop=837-126-0600-0060&x=6819134&y=24489366&katunimi=Karukantie&numero=14&zoom=6&dtype=A,E,I,L>

Kuva 3. E.M.Staf, 1948. *Asevelitalo Nekalassa*. [valokuva] Tampereen museoiden kuvaarkisto. Saatavilla: http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://museosiiri.tampere.fi:8080/VALOKUVA/content/SIR_EXEC/images/primary/20060323/11431068868270.jpg

Kuva 4. *Jokipohjan alueen omakotitalon alkuperäiset piirustukset vuodelta 1951*. [julkisivu- ja pohjapiirustukset]. Eero Palmujoen ja Sirkku Paajasen arkisto. 2021.

Kuva 5. Kuvaaja tuntematon. 1934. *Ahlmanintien puutaloja*. [valokuva] Tampereen museoiden kuva-arkisto. Saatavilla: http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://museosiiri.tampere.fi:8080/VALOKUVA/content/SIR_EXEC/images/primary/2003092911/10648246561970. Tampereen museoiden kuva-arkisto.

Kuva 6. Loviisa Palmujoki. 2021